

3. Mizhnarodnyi pakt pro hromadianski i politychni prava. (1966). [International Covenant on Civil and Political Rights]. Retrieved from: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1976/03/19760323%2006-17%20AM/Ch_IV_04.pdf [in English].
4. Mizhnarodnyi pakt pro ekonomichni, sotsialni i kulturni prava. (1996). [International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights]. Retrieved from: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1976/01/19760103%2003-14%20AM/Ch_IV_03.pdf [in English].
5. Pro zaboronu ta nehaini zakhody shchodo likvidatsii naihirshykh form dytiachoi pratsi. (1999). [On the ban and immediate measures to eliminate the worst forms of child labor]. *Konventsiiia Mizhnarodnoi orhanizatsii pratsi №182*. Retrieved from: <https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/> [in English].
6. Pro zaboronu ta nehaini zakhody shchodo likvidatsii naihirshykh form dytiachoi pratsi. (1999). [On the ban and immediate measures to eliminate the worst forms of child labor]. *Konventsiiia Mizhnarodnoi orhanizatsii pratsi №182*. Retrieved from: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C182 [in English].
7. Pro utvorennia Koordynatsiinoho shtabu z pytan zakhystu prav dytyny v umovakh voiennoho stanu. (2022, March 17). [On the formation of the Coordination Headquarters for the protection of childrens rights under martial law]. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy №302*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2022-p#Text> [in Ukrainian].
8. Pro pryiniattia za osnovu proektu Zakonu Ukrainy pro vnesennia zmin do statti 30-1 Zakonu Ukrainy «Pro okhoronu dytynstva» shchodo predstavnytstva deiakykh ditei pid chas vedennia v Ukraini voiennoho stanu. (2022, April 14). [On adoption as a basis of the draft Law of Ukraine on Amendments to Article 30-1 of the Law of Ukraine "On Childhood Protection" regarding the representation of certain children during martial law in Ukraine]. *Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy №2207-IX*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2207-IX#Text> [in Ukrainian].
9. Pro zatverdzhennia Poriadku nadannia statusu dytyny, yaka postrazhdala vnaslidok voiennykh dii ta zbroinykh konfliktiv. (2017, April 5 (With changes from 2022)). [On the approval of the Procedure for granting the status of a child who suffered as a result of hostilities and armed conflicts]. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy №268*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268-2017-p#Text> [in Ukrainian].
10. Pro vidshkoduvannia vartosti posluh z dohliadu za dytynoiu na period voiennoho stanu. (2024, June 7). [On the reimbursement of the cost of child care services during the period of martial law]. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy №664*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/664-2024-p#Text> [in Ukrainian].
11. Pro zatverdzhennia formy individualnoho planu zakhodiv z povnennia deportovanoi abo prymusovo peremishchenoi dytyny. (2024, July 3). [On the approval of the form of an individual plan of measures for the return of a deported or forcibly displaced child]. *Nakaz Ministerstva z pytan reintehratsii tymchasovo okupovanykh terytorii Ukrainy №183*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1003-24#Text> [in Ukrainian].
12. Pro zatverdzhennia Poriadku realizatsii pilotnoho proiektu shchodo zaprovadzhennia tsestriv zakhystu dytyny (za modelliu Barnakhus). (2024, July 26). [On the approval of the Procedure for the implementation of the pilot project on the introduction of child protection centers (according to the Barnahus model)]. *Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy № 2218/5/180/523/352-N/1306*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2218-24-nd#Text> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 23.05.2024

УДК 340.13 + 347.97/99(477)

DOI: 10.36550/2522-9230-2024-16-333-337

Гулак Олена Василівна,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету біоресурсів і природокористування України
lenagalac8118@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-9004-0185

Щербак Артем Валерійович,
доктор філософії в галузі права,
Завідувач Західноукраїнського відділення Науково-дослідного центру судової
експертизи у сфері інформаційних технологій та інтелектуальної власності
Міністерства юстиції України
golosievo_sud@ukr.net

Медведська Вікторія Валеріївна,доктор філософії в галузі права,
старший викладач кафедри транспортного права та логістики

Національного транспортного університету

v_medvedska@ukr.net

ORCID ID: 0000-0001-5579-4600

Гальона Інеса Іванівна,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри транспортних технологій

Національного транспортного університету

i.halona@ntu.edu.ua

ORCID ID: 0000-0002-1484-1682

ЗАГАЛЬНА ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА МЕДІАЦІЇ, ЯК АЛЬТЕРНАТИВНОГО СПОСОБУ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ В МЕЖАХ АДМІНІСТРАТИВНОГО, ЦИВІЛЬНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУ

У статті аналізується медіація як альтернативний спосіб вирішення спорів в межах адміністративного, цивільного та господарського процесів. Визначається, що законодавчого закріплення інституту медіації отримав в листопаді 2021 року, коли було прийнято спеціальний законодавчий акт – Закон України “Про медіацію”. Медіація здатна вирішити проблеми, що постають перед правовою системою України, зокрема, розвантажити судову систему та покращити стан правового захисту громадян. Застосування медіації сприяє демократизації суспільства та становленню верховенства права. Констатовано, що запровадження в Україні правового інституту медіації є одним із заходів децентралізації державної влади, який надає громадянам реальну можливість обирати інші (не судові) засоби для вирішення їх спорів при збереженні судової системи як основного механізму вирішення спорів в суспільстві. Сформовано висновки про те, що процедура медіації – це добровільна та позасудова структурована процедура, що характеризується конфіденційністю, під час якої сторони, використовуючи третю незалежну сторону (медіатора або медіаторів), намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом домовленостей або переговорів. При цьому, така процедура є рівною мірою важливою для застосування її в межах вирішення спорів в рамках господарського, цивільного та адміністративного процесу. Акцентовано те, що медіація, як допоміжний інститут правової системи, що покликаний утверджувати верховенство права та слугувати справедливості, повинен в більшій мірі використовуватися в українському правовому полі. Пропонується розглянути механізм запровадження медіації як обов’язкової досудової процедури в деяких категоріях спорів (встановлення способу участі у вихованні дитини чи визначення місця проживання дитини тощо). У контексті означеного, значної уваги потребує досвід інституціоналізації медіації у публічних правовідносинах в європейських країнах (досвід Бельгії та Франції).

Ключові слова: судовий спір, медіація, альтернативні способи, господарський процес, адміністративний процес, цивільний процес.

Gulak O., Shcherbak A., Medvedska V., Galyona I. THE GENERAL LEGAL CHARACTERISTICS OF MEDIATION AS AN ALTERNATIVE WAY OF RESOLVING DISPUTES WITHIN THE ADMINISTRATIVE, CIVIL AND ECONOMIC PROCESS

The article analyzes mediation as an alternative way of resolving disputes within administrative, civil and economic processes. It is determined that the institution of mediation received legislative consolidation in November 2021, when a special legislative act was adopted – the Law of Ukraine "On Mediation". Mediation can solve the problems facing the legal system of Ukraine. In particular, to relieve the judicial system and improve the state of legal protection of citizens. The use of mediation contributes to the democratization of society and the establishment of the rule of law. It is established that the introduction of the legal institution of mediation in Ukraine is one of the measures of decentralization of state power, which provides citizens with a real opportunity to choose other non-judicial means to resolve their disputes while preserving the judicial system as the main mechanism for resolving disputes in societies that conclude that the mediation procedure – it is a voluntary and out-of-court structured procedure, characterized by confidentiality, during which the parties, using an independent third party (mediator or mediators), try to prevent the occurrence or settle a conflict (dispute) through agreements or negotiations. At the same time, this is the procedure. is equally important for its application in the resolution of disputes within the economic, civil and administrative process. Thus, mediation, as an auxiliary institution of the legal system, which is designed to establish the rule of law and serve justice, should be used to a greater extent in the Ukrainian legal field. It is proposed to consider the mechanism of introducing mediation as a mandatory pre-trial procedure in some categories of disputes (establishing the method of participation in raising a child or determining the child's place of residence, etc.), as well as the experience of institutionalizing mediation in public legal relations in European countries (as far as Belgium and France) requires considerable attention. .

Key words: litigation, mediation, alternative methods, economic process, administrative process, civil process.

Постановка проблеми. Альтернативні способи вирішення спорів вже досить довгий період визнаються одними з кращих варіантів для розв'язання конфлікту, а також застосовуються в багатьох державах світу. Так, радянська спадщина, котра роками переслідувала українське законодавство та систему правосуддя поступово відходить в минуле, а на заміну такій системі виникають нові більш прогресивні ідеї для реформування судочинства. Крім того, застосування такого позитивного зарубіжного досвіду стає наслідком для підвищення відсотка рівня довіри громадян до судової влади в Україні. При цьому, у світі існує незлічена кількість способів, які забезпечують проведення примирення сторін спірних правовідносин без непосредньої участі суду.

Одним з найбільш розповсюджених альтернативних способів вирішення судових спорів є медіація, що широко застосовується в усьому світі, насамперед у США, в Австралії та Європі. У багатьох країнах вона закріплена законодавчо. В суспільствах деяких держав, наприклад, Голландії, вже сформувалася культура медіації як можливого шляху врегулювання спору, в інших країнах, зокрема в Німеччині, вона тільки зароджується. Удосконалення, оптимізація та гармонізація процесуального законодавства і судової системи спрямоване на досягнення балансу у забезпеченні публічних інтересів суспільства і приватних інтересів людини. Що стосується України, то законодавчого закріплення інституту медіації отримав в листопаді 2021 року, коли було прийнято спеціальний законодавчий акт – Закон України “Про медіацію”. Медіація здатна вирішити проблеми, що стоять перед правовою системою України, зокрема, розвантажити судову систему та покращити стан правового захисту громадян. Застосування медіації сприяє демократизації суспільства та становленню верховенства права. Тому, наразі, коли пройшло майже три роки з моменту прийняття основного законодавчого акту, можливо провести узагальнене дослідження щодо застосування медіації в межах цивільного, господарського та адміністративного процесу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій підтверджує актуальність обраної тематики. Власне питання застосування медіації, як альтернативного способу вирішення спорів, розглядалися у працях таких дослідників як: В. Медестова, А. Медестової, О. Носиревої, Д. Дена, І. Аксьонової, Р. Вальца, В. Хохлова, О. Карплюка, О. Гойко, Г. Ульянової, М. Цимбалюка, В. Каменкова, С. Калашникової, А. Зайцева та інших.

Метою статті є надання правової характеристики інституту медіації, а також її застосування в межах цивільного, господарського та адміністративного процесу.

Вклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до ст. 55 основного Закону України – Конституції, права і свободи громадян захищаються судом [1]. Кожен має право після використання всіх національних засобів юридичного захисту, звернутися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ, чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна. Таким чином, у Конституції України передбачено судову та позасудову форми захисту будь-яких прав громадян.

Впровадження несудових способів врегулювання юридичних конфліктів не суперечить конституційному праву кожної особи на судовий захист прав і свобод, оскільки в разі недосягнення потрібного результату зацікавлена сторона завжди має право звернутися до суду. Право на судовий захист, яке належить до найважливіших прав, закріплених у Конституції України, набуло свого розвитку в галузевому законодавстві (цивільному, процесуальному, адміністративному тощо). Найбільш дієвим способом захисту законних прав є судовий порядок, умовою належної реалізації якого повинна бути узгодженість між нормами матеріального та процесуального права [2, с. 6].

Втім, починаючи з 2014 року, Україна здійснює заходи щодо децентралізації влади, що є сучасною формою розвитку демократії у світі. Зaproвадження в Україні правового інституту медіації – є одним із заходів децентралізації державної влади, який надає громадянам реальну можливість обирати інші (не судові) засоби для вирішення їх спорів при збереженні судової системи як основного механізму вирішення спорів в суспільстві, активізувати громадян України на потребу у задоволенні їх прав та інтересів, звужити сферу впливу держави на суспільство, замінити цей вплив механізмами саморегуляції, виробленими самим суспільством, та суттєво знизити рівень бюджетного споживання судової системи через зменшення навантаження на суди в цілому [3, с. 13].

Саме слово “медіація” прийшло до української правової площини із латинської мови (mediatio) та означає “посередництво”. У міжнародному праві медіація означає “посередництво третьої, незацікавленої держави в міжнародному спорі суб'єктів міжнародного права”; у приватному праві – це один з альтернативних (позасудових) методів вирішення конфліктів, згідно з яким, не зацікавлений посередник (медіатор) допомагає сторонам досягти шляхом переговорів добровільної та взаємовигідної угоди [4, с. 610].

Відповідно до ч. 4 ст. 1 Закону України “Про медіацію”, медіація - це “позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів” [5]. Аналізуючи положення ст. 3 цього Закону, можливо встановити, що медіація, як процедура, спрямована на запобігання виникненню конфліктів (спорів) у майбутньому або врегулювання будь-яких конфліктів (спорів), у тому числі, цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних, а також у справах про адміністративні правопорушення та у кримінальних провадженнях з метою примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим) [5]. Таким чином, медіацію можливо застосовувати, як в межах вирішення приватних конфліктів (цивільний процес, господарський процес тощо), так і публічних конфліктів

(адміністративний процес).

Щодо основних ознак, якими характеризується медіація, то можливо, виходячи із законодавчого визначення поняття “медіація”, виділити такі ознаки: по-перше – це приватний, а не державний, добровільний та конфіденційний процес використання медіаторів з метою виходу з конфліктної ситуації; по-друге – це структурований та гнучкий процес; по-третє – медіація – процес неформальний, відбувається на позасудовому рівні; по-четверте – обидві сторони повинні мати щирість намірів щодо вирішення спору; по-п'яте – медіатор повинен бути неупередженим, однаково підтримувати обидві сторони та допомагати їм знайти рішення, яке однаково їх задовольнить. Таким чином, ключовими завданнями інституту медіації постають: врегулювання спору шляхом досягнення його сторонами взаємоприйняттого для них обох рішення; усунення шкоди, завданої конфліктом; якомога повне задоволення потреб сторін конфлікту; зниження рівня конфліктності сторін та запобігання поновленню конфлікту; відновлення правопорядку та злагоди в суспільстві.

Варто відмітити, що після прийняття Закону України “Про медіацію” було внесено зміни і до процесуальних кодексів. Так, відповідно до ч. 7 ст. 49 Цивільного процесуального кодексу України, “сторони можуть примиритися, у тому числі шляхом медіації, на будь-якій стадії судового процесу. Результат домовленості сторін може бути оформлений мировою угодою” [6]. Аналогічне положення міститься і в ч. 7 ст. 46 Господарського процесуального кодексу України [7]. В ч. 5 ст. 47 Кодексу адміністративного судочинства вказується, що “сторони можуть досягнути примирення, у тому числі шляхом медіації, на будь-якій стадії судового процесу, що є підставою для закриття провадження в адміністративній справі” [8]. Втім надалі в процесуальних кодексах не визначаються особливості здійснення медіації, і необхідним є звернення саме до спеціального законодавчого акту.

В умовах дії на всій території України воєнного стану вчені доводять ефективність проведення медіації як окремої позасудової процедури чи процедури, яка органічно “вплетена” в цивільний, господарський, та адміністративний процеси. Зокрема, вказується на те, що здійснення правосуддя в Україні в умовах воєнного стану ускладнене рядом системних проблем, частина з яких посилилась, а інша виникла безпосередньо внаслідок збройної агресії РФ. Медіація, як неюрисдикційний метод вирішення спорів, позбавлений цих проблем і дає змогу сторонам обирати найефективніший і прийнятний для них варіант вирішення спору. Медіацію потрібно розглядати як допоміжний інститут правової системи, що покликаний утверджувати верховенство права та слугувати справедливості [9, с. 74].

Варто відмітити, що досить тривалий період часу однією з найбільш дискусійних була думка про “медіабельність” публічно-правових спорів, але зі схваленням Рекомендацій (2001) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами й сторонами-особами від 5 вересня 2001 року було обґрунтовано доцільність застосування медіації й в адміністративних правовідносинах.

На думку дослідників значної уваги потребує досвід інституціоналізації медіації у публічних та приватних правовідносинах в європейських країнах. Перш за все науковці згадують досвід Бельгії, де діє державна Служба з податкової медіації та Франції, де створені Служба превенції та медіації (врегульовує спори між органами влади), Служба профілактики і громадського спокою, Служба міської превенції та інші (державні служби, які відповідали за рівень безпеки в країні) [10, с. 109].

Що стосується медіації в приватно-правових спорах, то наразі опрацьовується механізм запровадження медіації як обов'язкової досудової процедури в деяких категоріях спорів. До прикладу, це можуть бути такі спори, як: встановлення способу участі у вихованні дитини чи визначення місця проживання дитини тощо. Адже, у суду не завжди вистачає гнучкості, адаптивності та індивідуального підходу для ефективного вирішення цієї категорії емоційно виснажливих спорів. Це зумовлює необхідність більш широкого застосування нових підходів і засобів позасудового врегулювання сімейних спорів, одним з яких виступає інститут медіації. Втручання суду в сімейний конфлікт зазвичай відбувається на пізній стадії, коли ситуація дуже ускладнена. До того ж судові процедури не завжди враховують особливі ознаки сімейних спорів і є надмірно тривалими.

Висновки. Таким чином, можливо підсумувати, що процедура медіації – це добровільна та позасудова структурована процедура, що характеризується конфіденційністю, під час якої сторони, використовуючи третю незалежну сторону (медіатора або медіаторів), намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом домовленостей або переговорів. При цьому, така процедура є, рівною мірою, важливою для застосування її в межах вирішення спорів в рамках господарського, цивільного та адміністративного процесу. Так, медіація, як допоміжний інститут правової системи, що покликаний утверджувати верховенство права та слугувати справедливості, повинен в більшій мірі використовуватися в українському правовому полі. Ефективність медіації полягає в тому, що вона базується на інтересах сторін. Медіація не завжди може завершитися консенсусом, але за наслідками цієї процедури сторони будуть розуміти причини виникнення їхнього конфлікту та власні вимоги, які вони ставили в рамках медіаційного процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text>

2. Ківалов С.В. Сутність та особливості досудового врегулювання адміністративно-правових спорів. *Наукові праці Національного університету "Одеська юридична академія"* : зб. наук. праць / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), В. М. Дрьомін (заст. голов. ред), Ю. П. Аленін [та ін] ; відп. за вип. В. М. Дрьомін ; МОН України, НУ "ОЮА". Одеса : Юрид. л-ра, 2014. Т. 14. С. 5-18.
3. Буга Г.С., Буга В.В. Інститут медіації в умовах воєнного стану в Україні. *Поліцейська медіація як інструмент захисту прав та інтересів громадян* : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 16 вересня 2022. Львів-Торунь : Liha-Pres, 2022. 112 с.
4. Канарик Ю.С. Медіація як спосіб вирішення господарських спорів. *Держава та регіони*. 2017. 4 (58). С. 24-27.
5. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>
6. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 08.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
7. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
8. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2747-15>
9. Кармаза, О. О., Федоренко, Т. В., & Позов, Д. А. (2022). Медіація як альтернативний механізм врегулювання спорів і конфліктів: проблеми в розкритті змісту термінів, використаних у законі. *Часопис Київського університету права*, (2-4), 73-77. <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2-4.2022.12>
10. Токарева К. С. Суб'єкти адміністративно-правового регулювання медіації. *Наукові записки. Серія "Право"*. 2020. № 9. С. 106–111. URL: <https://pravo.cuspu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/24/14>

REFERENCES:

1. Konstytutsiia Ukrainy. (1996, June 28). [Constitution of Ukraine]. №254k/96-VR. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> [in Ukrainian].
2. Kivalov, S.V. (2014). Sutnist ta osoblyvosti dosudovoho vrehuliuvannia administratyvno-pravovykh sporiv. [The essence and features of pre-trial settlement of administrative-legal disputes]. *Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu "Odeska yurydychna akademiia"*. Т. 14. 5-18. [in Ukrainian].
3. Buha, H.S., Buha, V.V. (2022). Instytut mediatsii v umovakh voiennoho stanu v Ukraini. [Institute of mediation in the conditions of martial law in Ukraine]. *Politseyska mediatsiia yak instrument zakhystu prav ta interesiv hromadian*. Materialy II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. 112. [in Ukrainian].
4. Kanaryk, Yu.S. (2017). Mediatsiia yak sposib vyrishennia hospodarskykh sporiv. [Mediation as a way of resolving economic disputes]. *Derzhava ta rehiony*. 4 (58). 24-27. [in Ukrainian].
5. Pro mediatsiiu. (2021, November 16). [On mediation]. *Zakon Ukrainy № 1875-IX*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> [in Ukrainian].
6. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy. (2004, March 8). [Civil Procedure Code of Ukraine]. *Zakon Ukrainy № 1618-IV*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> [in Ukrainian].
7. Hospodarskyi protsesualnyi kodeks Ukrainy. (1991, November 6). *Zakon Ukrainy №1798-XII*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> [in Ukrainian].
8. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy. (2005, July 6). [Administrative Judicial Code of Ukraine]. *Zakon Ukrainy № 2747-IV*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2747-15> [in Ukrainian].
9. Karmaza, O. O., Fedorenko, T. V., Pozov, D. A. (2022). Mediatsiia yak alternatyvnyi mekhanizm urehuliuvannia sporiv i konfliktiv: problemy v rozkrytti zmistu terminiv, vykorystanykh u zakoni. [Mediation as an alternative mechanism for settling disputes and conflicts: problems in disclosing the meaning of the terms used in the law]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, (2-4), 73-77. Retrieved from: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2-4.2022.12> [in Ukrainian].
10. Tokarieva, K. S. (2020). Subiekty administratyvno-pravovoho rehuliuvannia mediatsii. [Subjects of administrative and legal regulation of mediation]. *Naukovi zapysky. Serii "Pravo"*. № 9. 106–111. Retrieved from: <https://pravo.cuspu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/24/14> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 24.05.2024